PREPOZIȚIA. ADNOTĂRI LA PRACTICA ANALIZEI GRAMATICALE (II)
The Preposition. Annotations to Practising Grammatical Analysis (II)

Luminița CHIOREAN[1]

Abstract

The present article (*Difficulties in Practising Grammatical Analysis*) is an applicative component of the theoretical study on preposition, suggests and brings arguments for the importance of the pragmatic-semantic analysis as a main linguistic strategy in understanding correctly this lexical-grammatical class.

Keywords: preposition, lexical homonymy, prepositional phrase, discursive mark

3. Dificultăţi în practica analizei gramaticale[2]

Prepoziția, relatem complex atât intrapropoziţional, prin regimul cazual (prepoziţii lexicale şi semilexicale) impus nominalului pe care-l însoţeşte, cât şi la nivelul text-discursului, prin rolul de marcator discursiv (prepoziţii funcţionale şi semilexicale), pune probleme serioase în practica analizei gramaticale. Tipurile de structuri cu prepoziție, descrise în prima parte a studiului „Prepoziția. Precizări preliminarii la demersul teoretic (I)", constituie repere pentru actualul demers referitor la rezolvarea aspectelor controversate prezente în actele de limbaj semnalate în practica analizei gramaticale a prepoziției.

Dificultățile în analiza gramaticală a prepoziției provin fie din interpretarea eronată a omonimiilor lexicale (prepoziție vs alte clase lexico-gramaticale), fie din analiza confuză întâlnită la nivelul construcţiilor cu prepoziție.

3.1. Omonimii lexicale. Disocieri morfologico-sintactice şi semantico-pragmatice

3.1.1. Lexemul „a"

Lexemul **„a"** apare în construcţii cu nominal sau cu verbal.

- Prepozițiile din **construcţiile cu nominal**, prin lexicalizare, orientează nominalul precedat spre regimul cazual:

a) Ac: *În casa bunicilor, miroase* ***a gutuie***. (subst., Ac/ complement circumstanţial de mod comparativ). Aici, **„a"** suplineşte sensul adverbului comparativ (jonctiv), precum: *ca, asemenea, aidoma*, mărci analitice de acuzativ (*ca*) sau dativ (*asemenea, aidoma*).

Alteori, în construcţii de acelaşi tip (cu nominal), prin gramaticalizare, prepoziția îşi exercită valoarea funcţională (de marcator analitic), ca în exemplele:

b) G: *Au fost apreciate rezultatele* ***a*** *doi* ***copii***. (subst., G/ atribut substantival prepoziţional)

[1] Associate Prof. PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

[2] Numerotarea paragrafelor propune (şi respectă) configurarea unui studiu a cărui primă parte teoretică a fost publicată în *Studia Universitatis „Petru Maior". Philologia*, nr. 21/ 2016, pp. 28-38: „Prepoziția. Precizări preliminarii la demersul teoretic (I)".

BDD-A27265 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 18.191.171.20 (2024-04-20 06:26:00 UTC)

c) D: *A reuşit* ***datorită a*** *două* ***soluţii*** *care au convins juriul.* (subst., D/ complement circumstanţial instrumental)

- Prin gramaticalizare, prepoziţiile din construcţiile cu verbal devin morfeme ale flectivului:

a) morfem de infinitiv: ***A redacta*** *un articol despre prepoziţie nu e chiar facil.*// ***A****-ţi fac****e*** *prieteni e în firescul firii tale.* (flectiv discontinuu întrerupt al infinitivului: *a...-a*// *a....-e*)

3.1.2. Lexemul „de" în variaţie liberă cu lexemele „din" sau „dintre"

Lexemele **„de"/ „din"/ „dintre"** sunt prezente în construcţii, majoritatea nominale, la nivelul cărora pot fi semilexicalizate şi/ sau marcatori analitici.

- În construcţia cu o semantică partitivă, **„de"** lexicalizat, apare cu dublu rol: unul emfatic, în evidenţierea relaţiei partitive, respectiv, simultan, manifestând şi disponibilitatea marcatorului analitic (de acuzativ):

a) *Unul* ***de-ai noştri*** *a plecat de la petrecere.* (pronume posesiv, Ac partitiv/ atribut pronominal prepoziţional)

b) *Au venit (şi)****de(dintre)ai noştri****.* (pronume posesiv, Ac partitiv/ atribut pronominal prepoziţional, adjunct al regentului subînţeles: „unii"- subiect)
În grupurile nominale cu sens colectiv, ca de pildă: *o sumedenie de..., o grămadă de...; un colectiv de ..., o mulţime de...* etc., prepoziţia „de" are dublu rol: unul semantico-pragmatic, prin care, semilexicalizată, este modificator al nominalului pe care-l „însoţeşte" („urmează"), subliniind sensul colectiv al construcţiei; respectiv, cu rol de marcă analitică, pentru nominalul (din construcţia colectivă) pe care-l „precedă":

c) *O sumedenie* ***de****/ o grămadă* ***de*** *păsări dădeau ocol cuiburilor părăsite.* Sau în exemplul: *Roiuri* ***de*** *albine se năpustiră asupră-mi.* Sau în exemplul: *Sute* ***de*** *tineri s-au înscris la maraton.* (*o sumedenie de/ o grămadă de/ roiuri de* – subst. colective, la singular sau plural, sintagme în care „de" este modificator; *de păsări/de albine* – sintagme în care „de" este marcator analitic: subst., acuzativ/ atribut substantival prepoziţional).

- Frecvent, lexemul „de" lexicalizat este modificator, evidenţiind sensul descriptiv al construcţiei cu nominal, sintactic fiind atribute (în Ac), ca în exemplele:

d) *Vă recomand „Carte* ***de*** *citire, carte* ***de*** *iubire" al cărei autor este Gh. Tomozei.* Sau: „*De treci codrii* ***de*** *aramă şi pădurea* ***de*** *argint..."* (Eminescu)

- În construcţiile cu nominal, lexemul „de" impune regim cazual acuzatival:

e) *S-a întors* ***de sărbători.***[3] (subst., Ac_3/ complement circumstanţial de timp)
... faţă de situaţia când prepoziţia nu impune caz, ca în construcţiile cu adverb sau verbal, cum ar fi:

f) *S-a întors* ***de aseară***. (rol relaţional, de subordonare a adjunctului adverbial faţă de regentul verbal).

[3] Exemple comentate de G.G.Neamţu, articolul „T27 Prepoziţie – impunecaz/ nu impune caz", în *Teoria şi practica analizei gramaticale*, Paralela 45, 2007, pp.136-137.

BDD-A27265 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 18.191.171.20 (2024-04-20 06:26:00 UTC)

g) *Dorința* **de** *a şti e fără de măsură.* (rol relațional, de subordonare a adjunctului verbal față de regentul nominal).
h) *A terminat* **de** *citit.* (morfem al flectivului verbal discontinuu de supin: *de...-it*).

- Lexemul „de" din construcțiile cu verbal pot fi analizate atât ca morfem al flectivului verbal de supin, cât şi ca modificator nominal (supinul are expresie verbală, având în structură radicalul şi flectivul, dar pledează pentru sensul nominal, odată ce „denumeşte" acțiuni, procese, stări (nu le exprimă). În exemplul:

i) *I se pare uşor* **de redactat** *acest articol.* (flectiv discontinuu întrerupt al supinului: *de ...-at*)

- În unele construcții lexemul „de" nu este prepoziție, ci conjuncție sau pronume relativ, ca în exemplele:

j) *„***De** *voi nu mă vreți, eu vă vreu"* (Negruzzi) (conjuncție subordonatoare lexicalizată, specializată în semantica circumstanțialei condiționale)
k) *Tânăra* **de** *o vezi este prietena lui.* (modificator, substituie conectorul „pe care" ce introduce o relativă)

3.1.3. Lexemul „la"

- Lexicalizată, prepoziția „la" orientează construcția spre un sens spațial, marcând circumstanțialul de loc sau este marcator analitic, ca în exemplele:

a) *Mă duc* **la bibliotecă.** (subst., Ac/ complement circumstanțial de loc)
b) *„Dar* **la** *cea* **măicuță***/ Să nu-i spui, drăguță..."* (subst., Ac-proD[4]/ complement prepozițional)
c) *Codița* **la pisică** *este dungată.* – stil colocvial (subst., Ac-proG/atribut substantival prepozițional)

- În stilul colocvial, este frecvent folosit acuzativul prin marcatorul „la" în exprimarea dativului sau al genitivului: ***la aceştia*** în loc de ***acestora***.
  O dificultate în analiza gramaticală o constituie confuzia lexemului „la": prepoziție vs adjectivul cantitativ nehotărât invariabil, ca în exemplele:

d) *Am mâncat* **la** *cireşe!* (adjectiv nehotărât invariabil[5]/ atribut adjectival)
e) față de: *Vizita* **la** *ai săi era obositoare.* (marcator analitic pentru pronumele posesiv *ai săi*, caz acuzativ/ atribut pronominal prepozițional)

- Prin gramaticalizare, prepozițiile din construcțiile cu verbal devin morfeme ale flectivului:

f) morfem de supin: *A plecat* **la scris**. (flectiv discontinuu întrerupt al supinului: *a...-s*)
  În exprimarea sensului circumstanțial (de loc sau timp) restrictiv sau limitativ, lexemul „la" apare în construcție cu discursivul adverbial „până":

[4] Acuzativ folosit în locul dativului sau al genitivului.
[5] Adjectivele nehotărâte invariabile nu prezintă categoria cazului.

BDD-A27265 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 18.191.171.20 (2024-04-20 06:26:00 UTC)

g) *Merg doar până* ***la*** *universitate.* (restricție spațială susținută și prin discursivul adverbial „doar")

h) *Mă întorc până (pe)* ***la*** *șase.* (restricție a unei temporalități aproximate, marcată prin restrictivul adverbial „până")

3.1.4. Lexemul „pe"

Omonimia lexemului pe se explică prin lexicalizare sau gramaticalizare.

- Confuzia frecventă în analiza gramaticală a lexemului „pe" se face la nivelul statutului de marcator analitic, ca în exemplele:
  a) *L-am văzut* ***pe prietenul*** *tău.* („pe" intraacuzatival, marcator al genului personal pentru subst., Ac_1/ complement direct)
  b) *Cărțile autentice, nu le schimba* ***pe maculatură****!* („pe" marcă analitică al subst., Ac_3/ complement prepozițional)

- Prepoziția „pe" lexicală marchează sensul spațial sau temporal, ca în exemplele:
  c) *Mă plimb* ***pe aleile*** *parcului.* (sens spațial: complement circumstanțial de loc; marcator analitic al acuzativului pentru nominalul din construcție);
  d) *Vino (până)* ***pe ora*** *20*! (sens al aproximării temporale, ce mai poate fi redată prin sintagme precum: *în jur de, aproximativ la, pe la, până pe* sau prepoziția *după*: complement circumstanțial de timp; marcator analitic al acuzativului).

3.2. Analiza structurilor frazeologice cu prepoziție vs alte structuri

3.2.1. Locuțiune prepozițională: prepoziție + substantiv

- Locuțiunile prepoziționale lexicalizate, specializate în semantica finală, sunt frecvent prezente în discursul jurnalistic („gazetăresc"). Exemplificăm prin uzanța construcției ***în vederea*** .... Semantic, se accentuează „scopul" sau „finalitatea". Sintactic, se analizează împreună cu nominalul precedat: un circumstanțial de scop, exprimat prin nominal (substantiv sau pronume), în G.

3.2.2. Locuțiunea prepozițională vs locuțiunea adjectivală vs locuțiunea adverbială

- Reținem trei serii de contexte care oferă exemple pentru operarea distincțiilor la nivelul construcțiilor frazeologice avute în vedere, și anume:
  a) Pentru pozițiile numerotate în textul: *Eram* ***în largul*** *mării* (1) *și mă simțeam* ***în largul meu*** (2) *privind, undeva,* ***în larg*** (3)*, la vasele care se legănau pe valuri neostenite.* – propunem următoarea analiză: (1) locuțiune prepozițională, marcator analitic de genitiv pentru nominalul precedat/ complement circumstanțial de loc; (2) locuțiune adjectivală/ atribut predicativ al nominalului (predicativ suplimentar, apud GALR), cu semantica „libertății", a unei stări ce respiră o stare de spirit neîngrădită; (3) locuțiune adverbială de loc/ complement circumstanțial de loc.

BDD-A27265 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 18.191.171.20 (2024-04-20 06:26:00 UTC)

b) Pentru poziţiile numerotate în textul: ***În cursul*** *zilei* (1), *s-a modificat* ***cursul*** (2) *valutar. La activităţile de* ***curs*** (2), *informaţiile teoretice şi-au urmat* ***cursul*** (2) *firesc. Redactarea lucrării se afla* ***în curs*** (3) *de finalizare. E o activitate* ***în curs***.(3) – propunem următoarele interpretări: (1) locuţiune prepoziţională, marcator analitic de genitiv pentru nominalul precedat/ complement circumstanţial de timp; toate poziţiile (2) sunt omonime nominale cu funcţii sintactice bine delimitate (subiect/ atribut substantival prepoziţional/ complement direct); poziţiile (3) prepoziţie, marcator analitic al acuzativului pentru nominalul în Ac_3/ un circumstanţial de mod, respectiv un atribut substantival prepoziţional.

c) Pentru poziţiile numerotate în textul: ***În mare măsură*** (1), *pot estima* ***măsura*** (2) *în care au lucrat şi, într-adevăr, pot spune, că studenţii au lucrat serios,* ***cu asupră de măsură*** (3)*,* ***pe măsura*** (4) *aşteptărilor noastre.* – analiza propusă este următoarea: (1) locuţiune adverbială discursivă, fără funcţie sintactică; (2) substantiv, Ac_1/ complement direct; (3) locuţiune adverbială de mod (sens „echilibrat, cu cumpătare în interpretări")/ circumstanţial de mod; (4) locuţiune prepoziţională, marcator analitic al genitivului pentru nominal (G_3)/ circumstanţial de mod.

3.2.3. Locuţiune prepoziţională (prepoziţie + substantiv) + adjectiv posesiv

Adjectivele posesive precedate de aceste prepoziţii sau de locuţiuni prepoziţionale lexicalizate, marcatori analitici ai genitivului, sunt în cazul acuzativ. Ne referim la locuţiuni prepoziţionale de tipul: *în jurul/în faţa/ în spatele* etc., lexeme şi construcţii frazeologice terminate în: *-a, -(u)l, -le.*[6]

a) În exemplul: *S-a aşezat* ***în faţa mea/ în spatele nostru***. (adjectiv posesiv, acuzativ/ complement circumstanţial de loc)

b) *A ajuns* ***înaintea ta***. (adjectiv posesiv, acuzativ/ complement circumstanţial de timp)[7]

3.2.4. Locuţiune prepoziţională: adverb + *de*

- Construcţia *adverb* + ***de***, gramatical, poate fi locuţiune prepoziţională vs formant al gradului de comparaţie: superlativul absolut.

Exemplificăm natura morfologică a construcţiei de referinţă prin următoarele contexte:

a) *Locuiesc* ***departe de*** *universitate./ A ajuns* ***înainte de*** *ora închiderii.* (locuţiune prepoziţională lexicalizată, jonctiv, marcator analitic pentru Ac_3)

b) *S-a schimbat: a devenit* ***extrem de*** *obositoare.* (locuţiune adverbială lexicalizată, formant al gradului superlativ absolut). Reţinem alte construcţii similare: *extrem de, teribil de, colosal de, groaznic de, destul de, nespus de, aşa de, atât de, cât de, nemaipomenit de* etc.

[6] Aceeaşi situaţie este şi în cazul prepoziţiilor de G: *înaintea/ înapoia/ deasupra/ asupra* etc.

[7] Exemple asemănătoare sunt comentate şi de G.G.Neamţu, „T28. Prepoziţii (locuţiuni prepoziţionale)cu genitivul/ adverbe (locuşiuni adverbiale)", în *op. cit.,* pp. 138-140.

BDD-A27265 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 18.191.171.20 (2024-04-20 06:26:00 UTC)

- Prin antepunerea lexemului „de” în construcţie cu un adverb, prepoziţia e un modificator al adverbului sau uneori poate apărea lexicalizată ca în locuţiunea adverbială. Reţinem exemplele:

c) ***De*** *departe vezi venind cetele de cerbi.* (semilexicalizat, păstrează semantica aproximării circumstanţei spaţiale)

d) ***De departe****, e mai bună*! / ***Pe bune****, vine la aniversarea ta*! (locuţiune adverbială discursivă, asociată cu semantica persuasiunii)

3.2.5. Locuţiune prepoziţională vs locuţiune conjuncţională

Referitor la această distincţie, precizăm că locuţiunea prepoziţională cu acuzativul are corespondent conjuncţional, cele două tipuri de construcţii deosebindu-se prin faptul că locuţiunea prepoziţională este marcator analitic al cazului, iar locuţiunea conjuncţională este conector (un relatem al subordonării). În acest sens, oferim exemplele:

a) ***În caz de*** *epidemie, <u>doar atunci</u>* (1)/ *<u>doar aşa</u>* (2)/ *<u>mai ales</u>* (3) ***în caz de*** *epidemie, se vor închide secţiile spitalului.* În acest text: ambele sintagme sunt locuţiuni prepoziţionale, marcatori analitici ai acuzativului pentru nominalul precedat, care are funcţia sintactică de circumstanţial de timp în (1)/ circumstanţial condiţional în (2)/ circumstanţial de cauză în (3), poziţii evidenţiate prin discursivele adverbiale corelative de tip restrictiv şi cu o circumstanţă bine exprimată - <u>s.n.</u> (de timp/ condiţional/ cauzal)

b) ***În caz că*** *va fi eradicată epidemia, (doar) <u>atunci</u> se va reveni la programul firesc.* – În acest exemplu: sintagma este locuţiune conjuncţională, conector pentru circumstanţiala de timp, evidenţiată prin corelativul adverbial de timp (<u>s.n.</u>)

Concluzii

Chiar dacă este clasa lexico-gramaticală caracterizează prin absenţa paradigmei, prepoziţia cunoaşte o dinamică prin prezenţa în actele de limbaj, unde îşi manifestă unul sau mai multe roluri, şi anume: *marcator analitic cazual* pentru nominalul precedat, *modificator* în cazul poziţiei de atribut sau nume predicativ, predicativ suplimentar, *relatem (jonctiv).* când activează *sensul relaţional* din cadrul grupului nominal cu prepoziţie (grup prepoziţional, apud GALR), dirijând *rolul funcţional* al poziţiei sintactice; *morfem* al flectivului verbal de infinitiv şi supin. Interpretări interesante oferă omonimiile lexicale prin interpretarea cărora se distinge prepoziţia/ locuţiunea prepoziţională de alte clase lexico-gramaticale.

Studiul asupra acestei clase lexico-gramaticale va fi completat printr-*o gramatică normativă a prepoziţiei*, subiect al articolului viitor.

BDD-A27265 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 18.191.171.20 (2024-04-20 06:26:00 UTC)

Bibliografie

1. *** „Prepoziția" în *Gramatica limbii române. I Cuvântul* – GALR. I, coord. Valeria Guțu Romalo, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005, pp. 607-630.
2. CHIOREAN, Luminița, „Prepoziția. Precizări preliminarii la demersul teoretic (I)", în *Studia Universitatis „Petru Maior". Philologia*, nr. 21, Editura Universității „Petru Maior" din Tg. Mureş, 2016, pp. 28-38.
3. DRAŞOVEANU, D. D., *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1997.
4. FELECAN, Daiana „Prepoziția – valori funcționale", în vol. *Mioara Avram in memoriam*, coord. Silvia Pitiriciu, Editura Sitech, Craiova, 2015, pp. 121-130.
5. GUȚU ROMALO, Valeria, *Corectitudine şi greşeală (Limba română de azi)*, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1972.
6. NEAMȚU, G.G., „T27. Prepoziție – impune caz/ nu impune caz" ...– ...„T33. Locuțiuni prepoziționale/ locuțiuni conjuncționale", în *Teoria şi practica analizei gramaticale - distincții şi ... distincții*, Paralela 45, Piteşti, 2007, pp. 136-159.
7. NEAMȚU, G.G. „Observații pe marginea grupării „prepoziție + adjectiv" în română", în *Studii şi articole gramaticale*, Editura Napoca Nova, Cluj-Napoca, 2014, pp. 289-296.
8. PANĂ DINDELEGAN, Gabriela, DRAGOMIRESCU, Adina, NEDELCU, Isabela, „Prepoziția şi grupul prepozițional", în vol. *Morfosintaxa limbii române. Sinteze teoretice şi exerciții*, Editura Universității din Bucureşti, 2010, pp. 197-207.
9. PANĂ DINDELEGAN, Gabriela, „Gramatica formelor omonime „a", în vol. *Înspre şi dinspre Cluj. Contribuții lingvistice. Omagiu prof. G.G. Neamțu la 70 de ani,* coord. Ionuț Pomian, editor Nicolae Mocanu, Editura Scriptor şi Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2015, pp. 497-507.

BDD-A27265 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 18.191.171.20 (2024-04-20 06:26:00 UTC)